

Citation style

Pražák, Václav: Rezension über: Zuzana Vlasáková, Mezi normou a každodenní praxí. Správa komorních panství Pardubice, Poděbrady a Kolín v letech 1614–1702, Pardubice: Univerzita Pardubice, 2023, in: Opera Historica, 25 (2024), 1, S. 130-132, <https://recensio-stag.lorax.syslab.com/r/a90c87c3a27e40c094a901b33e2c703a>

copyright

This article may be downloaded and/or used within the private copying exemption. Any further use without permission of the rights owner shall be subject to legal licences (§§ 44a-63a UrhG / German Copyright Act).

krétně s botanickými zájmy nizozemské aktérky. V první kapitole představila historickou rekonstrukci venkovského sídla na základě ikonografických a písemných pramenů. V té druhé zasadila Catherine Powell-Warren venkovské sídlo do kulturního a environmentálního kontextu Nizozemí 17. století, a to společně s komparativním pohledem na další příklady podobných venkovských sídel. Autorčin výzkum potvrdil sociální a ekonomické postavení Agnes Block podle vzácnosti exotických květin a rostlin na jejím sídle. Ve třetí kapitole pak zasadila Agnes Block do kontextu rozvíjející se nauky o přírodě ve sledovaném období a představila ji v souvislosti s rozšiřováním botanických znalostí v Nizozemí.

Čtvrtá a pátá kapitola analyzovaly důležité svědectví o sebe prezentaci aktérky skrze botaniku a umění. Autorka se nejprve zaměřila na profesionalizaci, kterou Agnes Block prošla – od amatérské botaničky přes patronku až po sběratelku. Následně Catherine Powell-Warren zodpověděla otázku, jakým způsobem se střetávala podobná iniciativa s genderovým očekáváním Holandska 17. století. Došla k závěru, že Agnes Block nebyla z pohledu genderových pravidel zcela unikátní svou činností, protože svým konáním nenarušovala dobové normy podobně jako další ženy, které Catherine Powell-Warren uvedla pro srovnání. Poslední dvě kapitoly doplnily celkový obraz sebe prezentace Agnes Block z hlediska její sběratelské a patronátní činnosti. Catherine Powell-Warren nezůstala pouze u výkladu sběratelské vášně prostřednictvím děl, ale v poslední kapitole

podrobila rozboru uměleckou síť, jíž byla Agnes Block součástí.

Kniha přináší zajímavý pohled na výzkum žen v raném novověku. Autorka zároveň představila metodologické přístupy, které je možné využít při práci s malým množstvím pramenů. Komplexní obraz nizozemské ženy, jaký historička umění Catherine Powell-Warren zrekonstruovala, by mohl posloužit jako inspirace pro další výzkum ve středoevropském prostředí.

Ondřej Lee Stolička

Zuzana VLASÁKOVÁ, *Mezi normou a každodenní praxí. Správa komorních panství Pardubice, Poděbrady a Kolín v letech 1614-1702*, Červený Kostelec, Pavel Mervart 2023, 430 s., ISBN 978-80-7465-605-7.

Zásluhou recenzované práce se badatelům dostává do rukou důležitý příspěvek k dějinám raně novověké správy věnovaný vybraným komorním panstvím. Jak již samotný název napovídá, autorka se nespokojila s pouhým popisem normativních představ, ale na základě dochovaných pramenů se rozhodla zaměřit svou pozornost na praktické fungování správního aparátu, jeho vývoj a adaptaci na měnící se podmínky, potíže při jeho realizaci a v neposlední řadě také na osoby konkrétních úředníků, kteří působili na zkoumaných komorních doménách.

V kapitole věnované heuristické – mu a metodologickému ukotvení práce autorka prokázala velmi dobrou znalost zkoumané problematiky v domácím i za-

hraničním prostředí. V případě tuzemské historiografie těžila především z děl věnovaných hospodářské, finanční a správní problematice, a to nejen komorních panství, ale také územních celků v majetku šlechty. V zahraničí pak nalezla především metodologické impulsy spojené s tématy sociální disciplinace, akulturace, byrokratizace či patronátu a klientelismu. Jde o témata, jež vstoupila do české historiografie na počátku tohoto tisíciletí. Autorka tyto koncepty přebírá s vědomím, že jejich adaptace na raně novověké Království české má své limity a při zacházení s nimi je třeba postupovat obezřetně. Pramenně se studie opírá především o fondy uložené v pražském Národním archivu, doplněné pochopitelně dokumenty ze státních oblastních a okresních archivů, zejména pak velkostatkové a městské provenience.

Další kapitola se zaměřila na vznik, hierarchické uspořádání a strukturu komorního dominia. Pozornost je věnována územním změnám, panovnickým zásahům do jeho skladby a fungování a v neposlední řadě též správním otázkám a ekonomickým aspektům. Opomenut nezůstal ani vztah klíčových centrálních institucí, hlavně dvorské komory a dvorské účtárny, k ostatním úřadům. V této souvislosti autorka hojně využívá instrukcí, které habsburští panovníci vydávali pro tyto instituce. Zvláštní pozornost si zasloužily rovněž důvody, jež vedly k vyhlášení těchto norem v delším či kratším časovém horizontu, přičemž mohlo jít i o reakci na působení konkrétních osob ve dvorské komoře.

Vlastní české komoře je věnována následující kapitola. Autorka v ní velmi důkladně a podrobně popisuje fungování celé instituce od úkolů, jimiž byla pověřena, přes strukturu jednotlivých úředních pozic v jejím rámci až po byrokratické procesy, jež zde probíhaly v analyzovaném období. Problémy, které při fungování české komory nastávaly, a snahy o jejich řešení autorka představuje na příkladu vizitací a kontrol, jimž byla instituce podrobena. Stojí za připomenutí, že podle předkládaných poznatků nebyli úředníci pouze pasivními objekty kritiky, ale že se mnohdy snažili své jednání ospravedlňovat a dokládat praktické překážky v naplňování litery normy.

Právě k problematice vizitací a jejich vykonavatelů se obrací další obsáhlá část posuzované práce. V jejím rámci je též podrobněji charakterizován vztah mezi centrálními úřady spojenými s českou komorou (případně též vrchním hejtmánem a vrchním lovčím) a správními představiteli jednotlivých komorních panství. V této souvislosti se autorka zaměřila i na osoby konkrétních byrokratů, aby na nich ukázala dynamiku vztahů mezi nimi a správní strukturou. Jako příklad může posloužit Vilém Jindřich Odkolek z Oujezdce, který na počátku padesátých let 17. století iniciativně usiloval o funkci vrchního hejtmána. Následně ji skutečně získal, ale v krátkém časovém horizontu bylo dané úřední místo zrušeno. V této souvislosti zároveň proběhlo rozsáhlé šetření Odkolkova funkčního období, které mohlo přispět k razantní změně ve správní struktuře.

Z badatelského hlediska jsou patrně nejprínosnější kapitoly věnované samotným úředníkům. Také v nich autorka začíná strukturou úřadů a jejich početním obsazením s ohledem na změny v čase, kdy se střetávaly na jedné straně snahy o efektivitu správy, na druhé straně pak úsilí o šetření a ekonomické aspekty. Na základě dochovaných pramenů byla takto analyzována cílová komorní panství, a to i s ohledem na jejich vzájemnou komparaci. Stranou pochopitelně nemohla zůstat otázka kvalifikace, povinností a kompetencí jednotlivých úředníků, stejně jako jejich materiálního zaopatření. V tomto ohledu je zajímavé sledovat například vztah peněžitých plateb vůči deputátu, ať již v naturálních nebo přepočítaného na peníze, případně poplatky za úřední výkony, jež mohly představovat vítaný zdroj příjmů, byť někdy za hranicí kompetencí (například při vydávání zhostných listů). Na konec tohoto tematického celku autorka představila ideální kolektivní biogram úředníků na komorních panstvích, když se zaměřila na průběh kariéry od samotného nástupu do funkce přes praktické aspekty jejího převzetí (v podobě kauce či rukojemství), úkolování prostřednictvím instrukcí a karierní postup až po dobrovolný či vynucený odchod ze služby. Spolu se závěrem této problematiky nechává autorka velmi plasticky promlouvat konkrétní osobnosti, byť je možná škoda, že se jejich osudy nepromítly ve větší míře do hlavního textu, ale místo toho zůstaly skryty v poznámkovém aparátu. To však nijak neuměňuje skutečnost, že jde o velmi podnětné pasáže.

Práce Zuzany Vlasákové představuje velmi důležitý příspěvek k poznání hospodářských a sociálních dějin raného novověku. Vedle tradičního zkoumání dějin správy a normativů je cenná snahou o zařazení zmiňovaných norem do praktického života. Autorka přesvědčivě dokládá, že nešlo o mrtvé texty, ale že v praxi podléhaly větším či menším modifikacím nejen ze strany vydavatelů, ale také příjemců, kteří se nezřídka pouštěli s texty instrukcí do polemik, aby tak dosáhli zefektivnění správní praxe nebo osobních cílů. V některých pasážích posuzovaná práce působí možná až příliš popisně, ale vzhledem k tomu, že autorka přichází s podrobnou analýzou dosud málo využívaných pramenů, to nemusí být vůbec na škodu. Ze všech výše uvedených hledisek tak lze tuto studii jen přivítat a doufat, že se v budoucnu objeví podobně zaměřené analýzy nebo komparace zkoumaných jevů s příklady z vrchnostenské správy.

Václav Pražák

Aleksandra ZIOBER, *Postawy elit Wielkiego Księstwa Litewskiego wobec elekcji Władysława IV Wazy i Michała Korybuta Wiśniowieckiego*, Kraków, Wydawnictwo Księgarnia Akademicka 2020, 332 s., ISBN 978-83-8138-270-0.

Autorka se ve své knize zaměřila na postoje, jaké zaujíмали klíčoví členové magnátských rodů a držitelé významných úřadů v Litevském velkoknížectví vůči nadějným kandidátům na královský trůn. Aktivitu předních Litevců sledovala v průběhu